ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลในเลือด ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร

นางสาวอุษาศรี แสงสง่า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์
คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 2 7 7 6 2 5 6 3 6

FACTORS RELATED TO SELF – CARE BEHAVIORS AND BLOOD SUGAR LEVEL IN TYPE 2 DIABETIC PATIENTS, BANGKOK

Miss Usasi Sangsanga

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Nursing Science Program in Nursing Science

Faculty of Nursing

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

540106

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร
โดย	นางสาวอุษาศรี แสงสง่า
สาขาวิชา	พยาบาลศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร. รุ้งระวี นาวีเจริญ

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอกหญิง ดร. ยุพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีพร ธนศิลป์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. รุ้งระวี นาวีเจริญ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ ศลโกสุม)

อุษาศรี แสงสง่า: ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร (FACTORS RELATED TO SELF-CARE BEHAVIORS AND BLOOD SUGAR LEVEL IN TYPE 2 DIABETIC PATIENTS, BANGKOK) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ.ดร. รุ้งระวี นาวีเจริญ, 120 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน บุคลากรผู้ให้บริการทางด้านการแพทย์ สมาชิกในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้านและชุมชน องค์กรในชุมชน สื่อและนโยบายสาธารณะ กับพฤติกรรมการดูแลตนเอง และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลตนเองและระดับน้ำตาลในเลือดก่อนอาหารเช้าของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อายุ 20-59 ปี ซึ่งมารับบริการการดูแลเบาหวานที่ศูนย์บริการสาธารณสุขของสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครจำนวน 34 แห่ง จำนวน 200 คน โดยการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคล พฤติกรรมการดูตนเองและปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน เครื่องมือทุกชุดได้ผ่านการตรวจความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ .83 และ .82 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าไคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไบซีเรียล และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บุคลากรผู้ให้บริการทางด้านการแพทย์ สื่อและนโยบายสาธารณะ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน สมาชิกในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้านและชุมชน องค์กรในชุมชน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเอง

2. พฤติกรรมการดูตนเองไม่มีความสัมพันธ์กับระดับน้ำตาลในเลือด

สาขาวิชา.....พยาบาลศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2554.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5277625636: MAJOR NURSING SCIENCE

KEYWORDS: SELF- CARE BEHAVIORS / BLOOD SUGAR LEVEL / DIABETIC PATIENTS

USASI SANGSANGA: FACTORS RELATED TO SELF – CARE BEHAVIORS AND BLOOD SUGAR LEVEL IN TYPE 2 DIABETIC PATIEN, BANGKOK. ADVISOR RUNGRAWEE NAVICHARERN Ph.D., 120 pp.

The purposes of this research were to study the relationships between age, marriage status, educational level, duration of diabetes, health care team, family and friends, neighbors and communities, organizations community, and media and public policy, and to study the relationship between self-care behaviors and fasting blood sugar level of type 2 diabetic patients in Bangkok Metropolis. The participants were type 2 diabetic patients and aged 20-59 years who received diabetes care from 34 the Public Health Centers of the health Department, Bangkok Metropolitan. A sample size of 200 people was selected by multi-stage sampling. The instruments of data collection consisted of demographic data, self-care behaviors questionnaire and factors relating to the self-care behaviors of the diabetic patients. Content validity and reliability were evaluated by a panel of five experts in the field with Cronbach Alpha coefficients of .83, .82, respectively. Data analysis employed percentage, mean, standard deviation, chi-square, Bi-serial correlation coefficient and Pearson s product moment correlation

The results were as follows:

1. There were a positive significant relationships between health care team, media and public policy with self-care behaviors performance at the.05 level. There were not significant relationships between age, marriage status, education al level, duration of diabetes, family and friends, neighbors and communities, organizations community with self-care behaviors.

2. There was no significant relationship between self-care behaviors with blood sugar level.

Field of Study: .....Nursing Science..... Student's Signature.....

Academic Year: .....2011..... Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ของอาจารย์ ดร. รุ้งระวี นาวีเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเมตตาเอาใจใส่ และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและสำนึกในบุญคุณเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ.โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. สุรีพร ธนศิลป์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ ศลโกสุม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่านที่ประสิทธ์ประสาทความรู้ อบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดระยะเวลาของการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่างๆ ทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม รวมทั้งข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ ในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้เข้าร่วมวิจัยทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ และสละเวลาในการตอบแบบสอบถามทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณสำนักอนามัยกรุงเทพมหานครที่อนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และให้เก็บข้อมูลที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานครและขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานครทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนและสนับสนุนการศึกษาด้วยความรักและความห่วงใย ตลอดจนเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ จนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อไทย..... ง

บทคัดย่ออังกฤษ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญ..... ช

สารบัญตาราง..... ฌ

สารบัญภาพ..... ญ

บทที่

1 บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

วัตถุประสงค์การวิจัย..... 4

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย..... 4

สมมติฐานการวิจัย..... 10

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย..... 11

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 14

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 15

ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน..... 16

พฤติกรรมการดูแลตนเองในผู้ป่วยโรคเบาหวาน..... 31

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแลดูตนเองและระดับน้ำตาล

ในเลือด..... 33

บทบาทของพยาบาลขั้นสูงในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน..... 36

บทบาทของพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ศูนย์บริการ

สาธารณสุขชุมชนในกรุงเทพมหานคร..... 38

แนวคิดนิเวศวิทยาเชิงสังคม Social Ecological Theory..... 39

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 47

กรอบแนวคิดการวิจัย..... 55

บทที่ หน้า

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 56

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 56

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 57

การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 63

การวิเคราะห์ข้อมูล..... 67

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 68

5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 74

รายการอ้างอิง..... 82

ภาคผนวก..... 93

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ..... 94

ภาคผนวก ข จดหมายเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ..... 96

ภาคผนวก ค เอกสารพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างและใบขอรับการพิจารณา

จริยธรรมการวิจัย..... 101

ภาคผนวก ง ตัวอย่างเครื่องมือในการวิจัย..... 107

ภาคผนวก จ รายชื่อศูนย์บริการสาธารณสุข..... 117

ภาคผนวก ฉ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 116

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์..... 120

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองและปัจจัยเกื้อหนุนการจัดการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน	62
2	จำนวนและร้อยละ จำแนกตาม เพศ บุคคลในครอบครัวที่อาศัยอยู่กับผู้มารับบริการ อาชีพ รายได้ครอบครัว สิทธิ์ที่ใช้เบิกค่ารักษาพยาบาล สูบบุหรี่ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ โรคร่วมและโรคแทรกซ้อนเบาหวาน น้ำหนัก ค่าดัชนีมวลกาย	64
3	จำนวนและร้อยละ จำแนกตาม อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน และระดับน้ำตาลในเลือดก่อนอาหาร	69
4	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียรสันระหว่าง อายุ ระยะเวลาที่เป็นโรคเบาหวาน บุคลากรผู้ให้บริการทางด้านการแพทย์ สมาชิกในครอบครัวและกลุ่มเพื่อน เพื่อนบ้านและชุมชน สื่อและนโยบายสาธารณะ องค์กรในชุมชนกับพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร	71
5	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไคสแควร์ระหว่างสถานภาพสมรสกับพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร	72
6	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไบซีเรียลระหว่างระดับการศึกษากับพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร	72
7	ค่าสัมประสิทธิ์ไคสแควร์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยรวมกับระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 กรุงเทพมหานคร	73
8	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ซึ่งมารับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามรายด้านและโดยรวม	118
9	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และปัจจัยของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ซึ่งมารับบริการที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับปัจจัยและโดยรวม	119

สารบัญภาพ

ภาพที่ หน้า

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 55